

HERREBAUT (*Edward*), Missionaris van Afrika (Witte Pater) (Adegem, 18.3.1862—Boudewijnstad, 19.6.1902). Zoon van Guido en Walley, Julia-Cecilia.

Na zijn humaniorastudies op het Sint-Lodewijkscollege te Brugge, studeerde de jonge Herrebaud een jaar wijsbegeerte in het bisdom Gent. Daarna begaf hij zich naar het noviciaat der Witte Paters van Kardinaal Lavignerie, te Maison-Carrée (1882), waar hij priester gewijd werd op 22.9.1886. De twee volgende jaren bracht hij door aan de Apostolische School der Witte Paters, te Sint-Lambrechts-Woluwe. Eindelijk mocht hij naar Midden-Afrika vertrekken. Te Marseille gaat hij sloop, met als bestemming de missie van Opper-Congo, op de westelijke oever van het Tanganika-meer, 18 juli 1888. 't Was zijn eigen apostolisch vicaris, Monseigneur Bridoux, die aan 't hoofd stond van de karavaan. Broeder Alexandre (Andrieux. — *Zie Belg. Kolon. Biographie*, III, 13) maakte er insgelijks deel van uit, tezamen met drie zwartlingen in hun jongensjaren door de Witte Paters vrijgekocht en die studies van geneeskunde gedaan hadden in de school voor hen te Malta gesticht. Te Zanzibar aangekomen, werden de reizigers plechtig ontvangen door sultan Said Khalifa.

Met haast werd de karavaan voor de reis op Afrikaanse bodem ineengestoken en overgebracht naar Saadani. De leiding ervan werd toevertrouwd aan de beruchte Engelse handelaar Stokes. De kust van het Afrikaanse vasteland tegenover Zanzibar stond in rep en roer. De Duitsers hadden zich uitgeroepen tot meesters van de kust en van het hinterland en de hand gelegd op de tolkanten. Dit had geleid tot opstand onder de inboorlingen, tot gevechten en moordpartijen, die pas bij de dood van Bushiri, leider van de opstand, een einde zouden nemen. Ondanks de heersende onzekerheid aarzelden de missionarissen niet naar het binnenland op te trekken. De karavaan kwam op 7 november 1888 te Kipalapala (Tabora) aan, doch kon eerst op 17 december deze stad verlaten, om eindelijk op 25 januari 1889 Ujiji te bereiken. Ze werden vriendelijk onthaald door Rumaliza, de arabische wali (gouverneur) van de stad. Daar vernamen de reizigers dat ze door zijn toedoen aan de dood ontkomen waren. De bezetting van de kust door de Duitsers had de woede van de Arabische handelaars te Tabora en te Ujiji ontketend. Te Ujiji hadden ze beslist de missie van Kibanga aan te vallen en de leden van de karavaan, die in aantocht was, door hun trawanten op weg te laten vermoorden. Doch Rumaliza had deze moordplannen nog bij tijd kunnen verhinderen. Met beslistheid had Rumaliza verklaard: « Wie de blanken aanvalt, valt mij aan ». De reizigers staken het meer over en kwamen eindelijk behouden in de missie van Kibanga op Congolese bodem aan, 28 januari 1889. Met een dankbaar *Te Deum* en een plechtig Lof werd hun aankomst aldaar gevierd.

De missie te Kibanga (Lavigeriestad) was gesticht geweest in het jaar 1884, door Pater Moinet. Bij de aankomst van Pater Herrebaud stond ze onder het bestuur van Eerwaarde Pater Coulbois, provicaris van de Opper-Congomissie. Onder diens leiding was ze uitgegroeid tot een bloeiende missiepost onder stoffelijk en geestelijk opzicht.

Bij zijn aankomst te Kibanga werd aan Pater Herrebaud, als voornaamste bezigheid, de zorg voor de slavenkinderen, hun onderdicht in de school en het bestuur ervan toevertrouwd. Dat dit geen post zonder zorgen was kunnen wij gemakkelijk opmaken uit een paar cijfers. Einde 1888 waren er een paar honderd jongens in het « wezenhuis » te Kibanga. Gedurende datzelfde jaar waren 162 kinderen, jongens en meisjes, door de missie vrijgekocht geweest. Ten gerieve van al dat volkje moest gezorgd worden voor kleding, eten en slapen; heel de dag moest

klas gegeven worden of een waakzaam oog opengehouden bij het werk op het veld. « Meer dan duizend kinderen hebben hem (Pater Herrebaud) hun christelijke opvoeding te danken », schreef Monseigneur Roelens later. De bekwaamsten leerde hij lezen en schrijven in de Swahili-taal, om er catechisten van te maken. Allen legden zich, buiten de klasuren op landbouw toe. « Een groot getal onzer weezen (d. w. z. vrijgekochte slavenkinderen), schrijft Pater Herrebaud, den vereischten ouderdom bereikt hebbende, zijn den huwelijken staat ingetreden. Zij zijn verdeeld in drie grote gehuchten en de huizen van eenigen onder hen zijn reeds bevolkt met zwarte engeltjes ». Op die manier groeiden de christenheden van Kibanga en Mpala aan en waren als oasen van beschaving, vrijheid en vrede te midden der algemene verwildering, te midden slavernij en verdrukking.

Pater Herrebaud bleef niet bestendig te Kibanga. Zijn werkzaamheid van 1889 tot 1893 komt afwisselend Kibanga en Mpala ten goede. Buiten de zorg voor de jeugd, kwamen vele andere bezigheden zijn medewerking eisen, zoals het bouwwerk te Mpala, waar onder leiding van Pater Guillemé gans de missie in duurzaam materiaal zal herbouwd worden.

Gewichtige gebeurtenissen speelden zich af in die tijd op de boorden van het Tanganika-meer en in het verre Manema. Laten wij er enige opsommen, ten einde de lezer zich een denkbeeld kunne vormen van de omstandigheden, waarin Pater Herrebaud het apostolaat heeft uitgeoefend. In juni 1890 wil Radjabu, luitenant van Rumaliza, gedaan maken met kapitein Joubert, de onverschrokken verdediger van Marungu. De Wangwana trekken te velde tegen Mpala. Goddank, een tempeest vernietigt hun vloot op het Tanganika-meer en dwingt ze tot de aftocht. Een maand later wordt Kibanga aangevallen. Na een vuurgevecht dat vier uren duurde, worden de Wangwana (slavenjagers) teruggeworpen. In oktober worden de slavenhandelaars handgemeen met de Belgische troepen op de Bomokandirivier. Twee maand later verlaat kapitein Jacques de missie te Mpala, om zijn versterkte vesting te Albertstad te gaan bouwen. In april 1892 komt het tot een treffen van de soldaten van luitenant Renier met de Arabieren. De jonge Vrithoff valt als slachtoffer van zijn moed. In 1893 verovert Dhanis de steden Nyangwe en Kasongo. Doch eerst in 1894 zal de veldtocht tegen de Arabieren een einde nemen: in januari neemt Jacques de versterkte stelling van Muhina in en wordt Kabambare, laatste toevluchtsoord van de vijand, veroverd. De macht der Arabieren is gebroken. Voor goed begint dan voor de streken ten Westen van het Tanganika-meer een tijd van vrijheid en rust en zal het apostolaat zich kunnen uitbreiden door het stichten van nieuwe missies.

Doch reeds in 1892 zal Monseigneur Lechaptois het wagen een nieuwe missie in het leven te roepen te Sint-Lodewijk, het dorp van kapitein Joubert aan de voet van de Mrumbi-berg. Het personeel van die missie zal bestaan uit Paters Roelens en Herrebaud en Broeder Stanislas. Alles moet nog gebouwd worden in de Mrumbi-missie: een woonhuis voor de missionarissen, een kerk voor de christenen, een onderkomen voor de jongens, die zullen vrijgekocht worden, scholen en zo meer. De nieuwe missie zal Boudewijnstad geheten worden, ter ere van en tot gedachtenis aan de diepbetreurde Prins Boudewijn. Pater Roelens en Broeder Stanislas komen op 16 maart 1892 te Sint-Lodewijks aan. Mgr Lechaptois heeft Pater Marques naar Kibanga gebracht en hem aldaar als provicaris van de Opper-Congomissie ingesteld. Daarna vaart Monseigneur naar het Zuiden terug, met Pater Herrebaud. Te samen komen ze op 5 april in de Mrumbi-missie aan.

Pater Herrebaud verbleef acht maanden aan de voet van de Mrumbi-berg. De missionarissen woonden in een voorlopig huis en deden aan apostolaatswerk, zo goed het kon. Deze acht maanden waren een tijd van onrust voor de

streek. Kapitein Jacques de Albertstad moest beroep doen op Joubert en op de leden van de expeditie Delcommune-Cassart, om de Wangwana op de Lukuga-rivier te bedwingen. De polzieke heerste in de streek. Pater Roelens kreeg een aanval van hematurie en in het verre Kibanga stierf de pas aangekomen provicaris, Pater Marques, en was Pater Engels verplicht naar Mambwe (Nyassa-land) uit te wijken, om in die bergstreek zijn geschokte gezondheid te herstellen. Monseigneur Lechaptois zag zich gedwongen de missie te Sint-Lodewijk op te geven. Pater Roelens en Broeder Stanislas gingen naar Mpala, terwijl Pater Herrebaud het personeel der missie te Kibanga ging versterken (december 1892). Doch zeven maand later is Pater Herrebaud in het Zuiden terug. In januari 1893 had Mgr Lechaptois beslist de Kibanga-missie naar een veiliger en gezonder oord te laten overbrengen. Pater Roelens werd gelast met de taak hiervoor een geschikte plaats te vinden en de nodige gebouwen op te richten. De keus viel op de hoogvlakte van Kirungu. Op 8 mei 1893 begeeft Pater Roelens zich met Broeder Franciscus op de plaats waar de nieuwe missie van Boudewijnstad moet verrijzen. Een maand later waren de eerste gebouwen klaar en begonnen de eerste uitwijkingen uit Kibanga aan te komen. Op zaterdag 15 juli kwam Pater Herrebaud, vergezeld van Broeders Arcadius (De Smyter) en Etienne (Capelle) en een groep negerjongens Pater Roelens vervoegen en helpen. « Ze kwamen op gepasten tijd, schreef Pater Roelens. 's Anderendaags kreeg ik alweer bezoek van een oude kennis, de bloedwaterkoorts. Pater Herrebaud verving me in het leiden der werken, en sindsdien is hij de grote bestuurder van de bouwrij, de steenbakkerij, het dakwerk, enz. Hij is niet bang voor het werk, noch voor de zon, waaraan hij sinds lang gewend is. Van tijd tot tijd, doch zelden komt de koorts hem bezoeken. Dan verdwijnt hij voor een of twee dagen onder zijn beddedekens: men krijgt hem niet meer te zien, noch te horen. Daarna verschijnt hij weer welgezind en gezond als te voren... Dank zij die wilskracht is hij de grote bouw- en ook de grote onderrichter en prediker ».

Pater Herrebaud zal eerst in 1899 Boudewijnstad verlaten. Op uitnodiging van Pater Guillemé gunt hij zich enige dagen verpozing in de missie te Mpala (juli 1896). Hij brengt voor Pater Guillemé een zeer welkom trofee mee, namelijk de twee horens van een neushoorn-dier, bestemd om gezonden te worden naar het museum der Witte Paters, te Jeruzalem. De voorste hoorn is wel 40 cm hoog en is daardoor geschikt om verduidelijkend te geven van twee bijbelpassages, in dewelke de rinoeros ter sprake komt als het symbool van grote kracht. In november daaropvolgend snellen Kapitein Joubert en Pater Herrebaud naar Lusaka, om een eventuele aanval van de opstandelingen te helpen afweren. Doch Goddank, 't zijn de Batelela van de Lualaba niet die onrust verwekken. 't Zijn enige Wafipa en Wanyamwezi, die op weg zijn naar het meer en niets anders bedoelen dan naar hun geboortestreek terug te keren. In 1897 werd pater Herrebaud aangesteld tot overste van de missie te Boudewijnstad. Doch in juli 1899 worden Paters Herrebaud en Moinet verkozen om de Tanganika-provincie te gaan vertegenwoordigen op het Algemeen Kapittel, dat te Maison-Carrée in het begin van 1900 moet plaats hebben. Op 1 september vertrekt Pater Herrebaud uit Boudewijnstad. « Gans de bevolking van onze missie is te been. Van alle kanten weerklinken kreten en toeluchtingen. Alleman wil Pater Herrebaud vergezellen tot aan de haven van het meer en hem daar tot weerziens zeggen. Die betogeningen bewijzen genoegzaam welke grote genegenheid de Zwartten onze confrater toedragen ».

Op Aswoensdag, 20 februari 1901, is Pater Herrebaud te Boudewijnstad terug, drie maanden en vijf dagen na zijn afreis uit Napels (15 november 1900). Nogmaals, zoals bij zijn heenreis, moet Bwana Perebo (Pater Herrebaud) een geestdriftige ovatie in ontvangst ne-

Herrebaut voerde Mgr Roelens nog het volgende toe : « De dood van mijnen medehelper is voor het Vicariaat een pijnlijke slag. Hij was de oudste van Opper-Congo. In 1889 was hij hier aangeland, had in den beginne fel tegen het klimaat te kampen, doch was er, dank zij zijn kloek gestel, bovenop geraakt... Wij verliezen in hem eenen vlijtigen en verstandigen medewerker. Wat heeft hij gedurende de 14 jaren van zijn verblijf in Afrika niet afgedaan ! Kibanga en Mpala hebben hem bezig gezien met het onderwijs der vrijgekochte slaven... Sedert mijne aankomst in 1892 heeft hij mij niet meer verlaten. Hij hielp me met raad en daad in de inrichting van Sint-Lodewijk, te Mrumbi ; later in die van Boudewijnstad. Hier vooral was zijne medehulp onschatbaar : hij kende de christenen en de catechumenen van hunne kinderjaren af, ging met hen in volle vertrouwen om, werd door de negers aanhoord en geëerbiedigd als een vader door zijne kinderen. Ook wanneer ik elders geroepen werd, aarzelde ik niet het bestuur van mijne missie tijdelijk aan zijne zorgen toe te vertrouwen, overtuigd als ik was dat de zaken in geene betere handen berusten konden ».

Daar nu alle gevaar voor de slavenhandelaars in de streken benoorden het Tanganika-meer geweken was, besloot Monseigneur Roelens de missie te hernemen die vroeger in de Masanze-streek bestaan had. Er was immers aan de uitgewekenen uit Kibanga beloofd geweest, dat men terug een missie zou stichten in de streek van hun vaders zodra de tijden beter werden. Pater Herrebaut werd met die taak gelast. Al spoedig bracht hij alles in gereedheid. Vergezeld van Pater Kindt, gaat hij sloop in de haven van Boudewijnstad. Pater Cafmeyer zou eerst einde juli als medehelper zijn twee confraters nareizen. Na een kort oponthoud te Mpala, zetten Paters Herrebaut en Kindt hun reis voort en kwamen na enige dagen varens welbehouden in de Masanze-streek aan. Daar wachtte hen een uiterst hartelijk welkom vanwege de inlanders en hun hoofdmannen. Al dadelijk sloeg Pater Herrebaut de hand aan het werk. « Eer twee maanden verlieden, schrijft Mgr Roelens, waren de meeste instellingswerken al uitgevoerd. Vele christenen van Mpala en Boudewijnstad — we hebben er vele moeten weerhouden — gingen hun teergeliefden vader vervoegen ». De missie was zeer schoon gelegen, op een heuvel die de grens uitmaakte van een wijduitgestrekte vlakte, die zeer vruchtbaar was en door een schone rivier besproeid werd. Plaats was er genoeg voor het aanleggen van hovingen en velden. Gezien de nabijheid van het meer, was er ook vis in overvloed. De hellingen der omliggende bergen waren zeer talrijk bewoond. 't Was in die zeer gunstige omstandigheden dat de missie van O.-L.-Vrouw van Oudenbosch, te Lusenda, ingehuldigd werd.

Helaas ! Nog geen jaar later (23 april 1902) moest Pater Herrebaut Lusenda verlaten. In november 1901 reeds begon hij te lijden aan een blijvende darmontsteking. De moedige missionaris was kloek en sterk gebouwd en bekommerde zich niet om zijn kwaal, die allengs zijn gestel ondermijnde. Een geneesheer op doortocht te Lusenda gaf hem de raad naar 't vaderland terug te keren. « Dit voorstel viel Pater Herrebaut te zwaar ; hij wou op zijnen post blijven, hopende dat zijn kloek gestel de kwaal zou overwinnen (Mgr Roelens) ». Monseigneur Roelens gaf hem toen bevel zich naar Boudewijnstad te begeven, om vandaar naar Europa af te reizen. De zieke kwam aldaar op 5 mei 1902 aan. Alle middelen werden in het werk gesteld om hem op de been te helpen en te verkloeken, vooraleer de lange, lastige reis te aanvaarden. » Te vergeefs ! Van dag tot dag ging hij achteruit. Hij zelf wist dan ook dat zijn einde naderde en dat hij te Boudewijnstad in onze armen zou sterven. Met engelachtig geduld verdroeg hij zijne ziekte... Met de voorbeeldigste godsvrucht en gelatenheid in den wil des Heeren ontving hij de laatste Sacramenten... Op donderdag 19 juni, verviel mijn betreude medebroeder ten half negen in een rustigen doodsslaap. Zijne ademhaling werd moeilijker en te negen uur ontsliep hij in den Heer, zoo zachtjes dat degenen die hem omringden het niet bemerkten... Algemeen was de droefheid der christenen van Boudewijnstad, Sint-Lodewijk en omstreken. Zij verlangden allen vaarwel te zeggen aan dien welbeminden vader, die hun zooveel liefde en zelfopoffering betoond had ». 's Avonds werd de lijkstijl neergelaten in een grafkelder in een der zijbeuken van de kerk. « Des anderen-daags heb ik, onder eenen ongelooflijken toeloop van volk den plechtigen lijkdienst gedaan. Allen die Pater Herrebaut gekend hadden, wilden door hunne tegenwoordigheid een laatsten blijk van dankbaarheid geven en door hunne gebeden de zielezaligheid van hunnen vriend en weldoener verzekeren ».

Aan dit verhaal over het heengaan van Pater

Herrebaut voerde Mgr Roelens nog het volgende toe : « De dood van mijnen medehelper is voor het Vicariaat een pijnlijke slag. Hij was de oudste van Opper-Congo. In 1889 was hij hier aangeland, had in den beginne fel tegen het klimaat te kampen, doch was er, dank zij zijn kloek gestel, bovenop geraakt... Wij verliezen in hem eenen vlijtigen en verstandigen medewerker. Wat heeft hij gedurende de 14 jaren van zijn verblijf in Afrika niet afgedaan ! Kibanga en Mpala hebben hem bezig gezien met het onderwijs der vrijgekochte slaven... Sedert mijne aankomst in 1892 heeft hij mij niet meer verlaten. Hij hielp me met raad en daad in de inrichting van Sint-Lodewijk, te Mrumbi ; later in die van Boudewijnstad. Hier vooral was zijne medehulp onschatbaar : hij kende de christenen en de catechumenen van hunne kinderjaren af, ging met hen in volle vertrouwen om, werd door de negers aanhoord en geëerbiedigd als een vader door zijne kinderen. Ook wanneer ik elders geroepen werd, aarzelde ik niet het bestuur van mijne missie tijdelijk aan zijne zorgen toe te vertrouwen, overtuigd als ik was dat de zaken in geene betere handen berusten konden ».

Geschriften. — *Reisverhaal van de zevende karavaan naar Midden-Afrika. Maandschrift der Witte Paters.* Jaarg., 1889, blz. 268, 339, 352. — *Brief uit Kibanga.* *Id.*, 1890, blz. 1. — *Brief uit Mpala.* *Id.*, 1891, blz. 41. — *Brief uit Kirungu.* *Id.*, 1897, blz. 213. —

14 juni 1954.
P. M. Vanneste.

Brief van Mgr Roelens. Maandschrift der Witte Paters. Jaarg., 1902, blz. 257, 289.